

ВПЛИВ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Анотація. Досліджено питання ролі, входження й ефективного функціонування іноземного капіталу в банківській системі України, а також позитивне та негативне значення цих процесів. Запропоновано заходи зі зменшення негативного впливу іноземного капіталу на банківську систему України.

Аннотация. Исследованы вопросы роли, входа и эффективного функционирования иностранного капитала в банковской системе Украины, а также позитивное и негативное влияние этих процессов. Предложены мероприятия по уменьшению негативного влияния иностранного капитала на банковскую систему Украины.

Annotation. Questions of a role, an input and effective functioning foreign capital in bank system of Ukraine, and also positive and negative influence of these processes are investigated. Ways for reduction negative influence of the foreign capital on bank system of Ukraine are offered.

Ключові слова: банк, банківська система, іноземний капітал, регулювання та контроль іноземного капіталу в банківській системі.

Актуальність теми обумовлена тим, що вітчизняна економіка в умовах економічної та політичної нестабільності потребує підвищення рівня конкурентоспроможності та надійності через укріплення її банківського сектору. Необхідною в цих умовах вбачається участь іноземного капіталу у розбудові банківського сектору задля переймання передового досвіду, методів роботи та стандартизації головних аспектів банківської діяльності [1].

На сьогоднішній день спостерігається активна інтеграція іноземного капіталу впливових фінансових установ до національної банківської системи України. Присутність банків з іноземним капіталом у банківській системі України відповідає інтересам розвитку національної фінансової системи, сприяє залученню іноземних інвестицій та розширенню ресурсної бази соціально-економічного розвитку. Водночас слід зважати на низку фінансових ризиків, пов'язаних зі швидким зростанням частки іноземного банківського капіталу. Вони можуть призвести до втрати суверенітету у сфері грошово-кредитної політики, можливого посилення нестабільності, несподіваних коливань ліквідності банків, імовірного відпливу фінансових ресурсів.

Дослідженням розвитку банківського капіталу та проблемам залучення іноземного банківського капіталу присвячено праці вітчизняних та зарубіжних учених Базилевича В. Д., Барановського О. І., Буковського І. В., Вітлінського В. В., Гейця В. М., Корнєєва В. В., Новицького В. Є. та ін. У своїх працях вони досліджували суть поняття іноземного банківського капіталу, визначали його класифікацію, а також регулювання потоків іноземного капіталу та його участь у банківській сфері.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних і методичних засад розвитку національної банківської системи під впливом входження іноземного капіталу, обґрунтування практичних рекомендацій щодо регулювання та контролю доступу іноземного капіталу в банківську систему України.

Об'єктом дослідження є процеси входження та функціонування іноземного капіталу в банківській системі України в умовах лібералізації фінансово-кредитної сфери.

Предметом дослідження стали теоретичні, методичні та практичні питання регулювання і контролю за функціонуванням іноземного капіталу в банківській системі України.

При аналізі використовувалися теоретичні та емпіричні методи дослідження економічних явищ. Теоретичні методи (гіпотезико-дедуктивний, системно-структурний аналіз) були застосовані при визначенні економічної сутності банківського капіталу та його місця в структурі ресурсів банку. Емпіричні методи дослідження (порівняння, спостереження, аналіз) використовувались у процесі аналізу впливу іноземного капіталу на банківську систему України при різних масштабах його присутності. Методологічною основою роботи є системний підхід до аналізу взаємозв'язку економічних явищ та процесів, творче осмислення праць українських та зарубіжних учених з питань функціонування іноземного капіталу в банківській системі.

На сьогодні з певністю можна стверджувати, що українська банківська система вже значною мірою інтегрована у світовий фінансовий ринок. Говорячи про прихід іноземного капіталу в банківську систему України, треба дотримуватись того принципу, що допуск філій іноземних банків на фінансовий ринок України має задовольняти перш за все національні інтереси. Слід зазначити, що іноземні інвестори приходять на український банківський ринок не з метою підвищити його капіталізацію, а з метою збільшення активних операцій та отримання прибутку. Причини в тому, що філії не є окремими самостійними юридичними особами, а лише структурними підрозділами іноземних банків, діяльність яких регулюється іноземним законодавством і які абсолютно не підконтрольні

Національному банку України. Як наслідок, необмежений прихід філій іноземних банків на фінансовий ринок України може призвести до того, що переважна частина банківських операцій буде сконцентрована у цих установах.

Отже, іноземний банківський капітал – це сукупність інститутів, які повністю або частково створені за рахунок іноземного капіталу, здійснюють свою діяльність на території країни і сприяють розвитку банківської системи [2].

Наразі іноземний капітал в Україні представлений 23-ма країнами. Найбільшу частку в загальній сумі становить капітал Росії (9,7 %), Кіпру (20,3 %), Австрії (20,3 %), Франції (12,3 %), Нідерландів (8,2 %), Польщі (7,9 %), Швеції (6,1 %) [3]. Що ж до наймасштабніших операцій іноземних банків і українських, то можна відмітити: придбання шведським Swedbank ТАСКомерцбанку, німецьким Комерцбанком українського банку "Форум", консолідацію австрійського банку "Райффайзен" та українського "Аваль" в єдиний орган банківської системи Райффайзен Банк Аваль [4].

Найбільша частка іноземних активів контролюється інвесторами з колишніх метрополій – Росії (12 %) та Австрії (35 %). Спільність історичного минулого і геополітичні амбіції урядів даних держав безперечно відіграли свою роль у процесі захоплення українського банківського ринку. Решта великих банків з іноземним капіталом належить французьким, італійським, угорським, німецьким, шведським інвесторам, що свідчить про особливу зацікавленість у контролі над українським банківським бізнесом фінансових інститутів з Європейського Союзу [3].

Присутність іноземного капіталу у банківській сфері України може мати як позитивні, так і негативні моменти. Серед позитивних відзначимо: залучення іноземних інвестицій, зростання реального рівня рентабельності банківської системи, зменшення кількості проблемних банків через їх консолідацію із закордонними банками, розширення обсягів кредитування населення.

В Україні немає суттєвих законодавчих бар'єрів входження іноземного капіталу в національну банківську сферу. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 р. значно розширює можливості проникнення філій іноземних банків [5]. Так, за станом на 1 лютого 2011 р. в Україні діяли 55 банків з іноземним капіталом із 195 зареєстрованих, у тому числі 20 – зі 100 % іноземного капіталу. Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків за роки (2010 – 2011) зросла з 35,8 до 40,6 % – на 4,8 %, тобто іноземний капітал усе швидшими темпами впливає на банківську систему нашої держави [3]. Іноземний банківський капітал представлений групою учасників, до якої входять: Raiffeisen International, UniCredit Group, BNP Paribas, Eurobank EFG Group, Commerzbank Auslandsbanken Holding AG, ABN Ukraine Limited, Уряд та ЦБ Росії, Erste Group, Volksbank AG, Intesa San Paolo, Calion Group, Societe Generale Group та ін. За два останні роки іноземним інвесторам вдалося взяти під контроль майже всіх основних лідерів вітчизняного банківського ринку: Райффайзен Банк Аваль (8,7 % ринку), УкрСиббанк (7,06 %), ОТПБанк (3,5 %) [4].

До негативних наслідків функціонування банків з іноземним капіталом в Україні можна віднести такі факти:

1) діяльність філій іноземних банків може створювати додаткові ризики для банківської системи, серед основних слід виділити ризик банкрутства материнського банку, ризик спекулятивної діяльності, політичний ризик;

2) іноземні банки можуть нав'язувати модель деформованого розвитку, коли цілі іноземних банків не збігаються з соціально-економічними пріоритетами країни;

3) можливий неконтрольований відтік капіталу з країни, погіршення конкурентоспроможності українських банків, ризик залежного розвитку [6].

Сьогодні немає потреби протистояти процесам глобалізації у фінансовій сфері. Але можна й потрібно протистояти і протидіяти впливу негативних факторів, притаманних цим процесам на нинішньому етапі їх розвитку. Необхідно управляти процесами входження іноземних банків на вітчизняний фінансовий ринок, регулювати їх діяльність у тих напрямках, які відповідають інтересам вітчизняної економіки, забезпечують стабільність функціонування вітчизняної банківської системи. Збільшення частки іноземного банківського капіталу у банківській системі України має відбуватися поступово – відповідно до створення сприятливих внутрішніх умов розвитку банківського сектору та підвищення конкурентоспроможності національного банківського капіталу [7].

Отже, зростання кількості банків з іноземним капіталом має більше позитивних наслідків, сприяючи поглибленню економічної інтеграції України з розвинутими країнами. Але слід враховувати, що головною проблемою у діяльності філій іноземних банків є недосконалість законодавства у частині визначення інструментів впливу за необхідності на діяльність філії, що не є юридичною особою.

Таким чином, необхідно запровадити моніторинг доступу іноземного банківського капіталу на основі національних пріоритетів розвитку і розробити раціональну стратегію державного управління процесом входження іноземних банків в Україну, яка полягає в тому, щоб максимально інтегрувати іноземні банки в українську економіку, орієнтуючи їх на виконання пріоритетних національних завдань. Реалізація таких заходів дасть змогу нейтралізувати або принаймні мінімізувати негативні наслідки збільшення частки іноземного капіталу в банківській системі України, а також сповна скористатися перевагами такої присутності для подальшої розбудови національної економіки.

Наук. керівн. Глебова Н. В.

Література: 1. Барановський О. Іноземний капітал на ринках банківських послуг України, Росії та Білорусі / Барановський О. // Вісник НБУ. – 2007. – № 9. – С. 12–15. 2. Геєць В. Іноземний капітал у банківській системі України / Геєць В. // Дзеркало тижня. – 2007. – № 26 (605). – С. 124–126. 3. Статистичні дані [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.merit.com.ua>. 4. Офіційна Інтернет-сторінка Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>. 5. Про банки та банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>. 6. Смовженко Т. Управління процесом зростання участі іноземних інвесторів у роботі банківської системи України / Смовженко Т., Другов О. // Вісник НБУ. – 2008. – № 1. – С. 16–19. 7. Крилова В. В. Перспективи консолідації банківського сектору України / Крилова В. В., Крилова А. А. // Вісник Української академії банківської справи. – 2008. – № 1(24). – С. 76–80. 8. Шаповалов А. Присутність іноземного капіталу в банківському секторі України / Шаповалов А. // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 4. – С. 2–7. 9. Матвієнко В. Вплив іноземного капіталу на інвестиційний клімат в Україні / Матвієнко В., Матвієнко П. // Вісник НБУ. – 2008. – № 10. – С. 37–38.